

Архивска грађа у теорији и пракси,
зборник радова, уредник Слободанка Цветковић.
Београд: Архивистичко друштво Србије, 2020.

Међународно архивистичко саветовање одржано у Чачку од 9. до 11. октобра 2019. крунисано је зборником радова. Уз уводне текстове председнице Архивистичког друштва Србије Леле Павловић, уреднице Слободанке Цветковић и архивског саветника на пословима матичне делатности Архива Србије Вере Филиповић, зборник је тематски подељен у две целине.

Први део зборника, са насловом „Архиви у електронском окружењу“, указује на утицај дигитализације, као савременог феномена, на рад архивских установа. Ове теме, на први поглед далеке историчарима, већ сада су актуелне, а могу имати велики значај у коришћењу архивске грађе у будућности. Њима су се бавили Славен Чоловић, Марија Тодоровић, Зорица Нетај, Стјепан Прутки, Есаф Левић, Асмир Зечић, Синиша Домазет, Зоран Вукелић, Јасмина Латиновић, Југослав Вељковски, Бојана Јовац, Јелена Ковачевић, Сузана Петровић, Милена Јовановић и Маја Николова. У њиховим радовима је проговорено о виртуелном електронском документу у новом систему пословања или у бинарном систему и шта то значи за системе попут отворених података (open data), отвореног приступа образовању (open access) или отвореног софтвера (free software). Писано је о коришћењу савремених технологија у комуникацији грађана и институција. Зорица Нетај је на примеру портала „Претраживач културног наслеђа“ указала на значај промовисања фотографије као архивске грађе. Из овог дела зборника сазнајемо и о садржају топотека као виртуелних архива (документа, фото-документа, видео-записи). Вршено је поређење значаја дигитализације грађе са микрофилмовањем и закључено да је микрофилм и даље трајнији вид чувања, а да је дигитализација погоднија за ефикаснију доступност грађе истраживачима. У овом поглављу је учињен осврт и на електронску комуникацију регистратура и архива у савременим условима.

Други део зборника чине радови Предрага Виденовића, Данијеле Бранковић, Милене Поповић Субић, Снежане Петров, Јасмине Живковић, Бошка Ракића, Стојанке Бојовић, Мирјане Бошкоћевић, Тамаре Вијоглавин Манчић, Есафа Левића, Емира Хамзића, Иване Дамјановић, Александра Бережнова, Милорада Јовановића, Александре Пијук Пејчић, Ивана Хофмана, Мирјане Обрадовић, Горана Милосављевића, Татјане Сегединчев, Мирјане Богосављевић и Весне Ђајић Шкондрић. Они су уобличени у целину „Архивска служба данас и у будућности: актуелна питања и проблеми“. Анализирани су положај архива као установа у оквиру Министарства културе, однос државних власти и локалне самоуправе према архивима и начини третирања архивске грађе. Указано је на значај и стање архивистичког образовања, уз опаску да у Србији још увек не постоји систем образовања кадрова за рад у архивима. Постављено је питање примене Закона о заштити података о личности у архивској пракси. Изучавајући питање заштите архивске грађе (конзервација) у дужем временском периоду, од краја Другог светског рата до данас, Снежана Петров је изнела податак да је данас том послу посвећено само четири лабораторије и девет радника. Да су савремени

друштвени, економски и политички процеси суочили архивисте са новим изазовима, види се и увидом у проблеме настале преузимањем архивске грађе током година „транзиције“, распада СФРЈ, политичких промена и промена својинских односа, трансформације или гашења социјалистичких предузећа у ситуацији када је огромна количина материјала приспела у архиве у несређеном стању. На страницама зборника су подељена искуства у надзору приватних предузећа после 2000. године (о обиму посла сведочи податак да само нишки регион има 3.000 приватних предузећа). Читаоци могу да се информишу о значају једне врсте архивског материјала – картони зарада, који су важни за одређивање радног стажа и висине пензија. Они представљају „масовну грађу“, која може чинити и више од 80% фонда, пример грађе која је мање битна за историчаре, а више за појединце и државне институције попут Пензионог фонда. Представљене су и архивске изложбе као место сусрета историчара и архивиста (Иван Хофман је о њима писао као о „визуелизацији“ архивске грађе). Показано је како је препоручљиво да изложбе проистекну из научноистраживачког рада, а не да буду само пуке компилације докумената. За историчаре су корисна искуства подељена у зборнику из области легаторства, личних фондова и завештања.

Тридесетак чланака у зборнику радова *Архивска грађа у теорији и пракси* показује да су архивисти, као чувари сведочанстава о прошлости, у великој мери окренути суочавању са крупним изазовима које доносе савремене технолошке и друштвене промене. Неопходна су прилагођавања која ће омогућити ефикасну заштиту грађе, адекватно руковање новим врстама историјских извора и трагова садашњости, који већ чином настанка постају остатак прошлости, као и што лакшу доступност у ери дигитализације. Зборник показује да су потребне нове технологије, али и нова знања и институционализација система образовања архивиста. Због уске повезаности архивиста и историчара, многе промене у архивистици ће веома брзо имати утицаја и на делатност историчара. На крају, неопходно је похвалити организаторе саветовања архивиста и уредника зборника који је произашао из тог скупа, уз наду да ће ова врста размене мишљења и искустава и објављивања радова бити настављена.

Слободан СЕЛИНИЋ

Jelena Đureinović. *The Politics of Memory of the Second World War in Contemporary Serbia. Collaboration, Resistance and Retribution.* Routledge, 2020.

Проучавање културе сећања савремених друштава је већ неколико деценија у средишту научног интересовања многих историчара, политиколога, социолога и антрополога. Досадашња њихова бројна истраживања показала су да је однос према прошлости, нарочито оној ратној, од изузетне